

Godina Ive Tijardovića i Jakova Gotovca *Spli'ska dota o' nota*

U kulturnom razvoju Splita glazba se genetski preplela tijekom politički nemirnih i nestabilnih stoljeća i decentno zauzela nezamjenjivo identifikacijsko mjesto ovdašnjega puka. U životu SPLICANA glazba je bila suputnik i supatnik najvažnijih životnih prigoda, njihova društvena, vjerska, umjetnička, ali i politička mizanscena. Dug je popis zaslužnih glazbenika, skladatelja, dirigenata, pjevača i melografa koji su ispisali povijesne dionice ove baštinske kajdanke, ali se aktualna gradska vlast odlučila 2025. godinu posvetiti dvojici velikana koji su ostavili izniman pečat na ukupni kulturni imaginarij 20. stoljeća. Riječ je o skladateljima Jakovu Gotovcu i Ivi Tijardoviću, obojici rođenima 1895. godine u samom srcu Splita – Dioklecijanovoj palači.

SPLICANI se vole dičiti laskavom titulom *najsportskijeg grada na svitu*, ali će s posebnim ponosom prihvatiti reputaciju *hrvatske glazbene perjanice*. Najčešće se pritom zbrajaju *punti* Splitskih festivala i Melodija Jadrana te brojnih pjevača, grupa, ali i skladatelja i tekstopisaca (od Olivera Dragojevića, Zdenka Runjića, Jakše Fiamenga, Momčila Popadića, Tome Bebića, Meri Cetinić, Zorice Kondže, Doris Dragović, *Đavola*, *Magazina*, *Daleke obale* do Gibonija, *TBF-a*, *Dječaka*, Vojka V. i brojnih drugih) čije su skladbe tijekom posljednjih pola stoljeća dale novu dimenziju ovom dijelu Mediterana.

Pritom se rijetki vrte nekoliko koraka unatrag i zavire u prethodno poglavlje splitske kajdanke – nezamjenjivo identifikacijsko mjesto ovdašnjeg stanovništva koje su ispisala dvojica vrsnih skladatelja, Ivo Tijardović i Jakov Gotovac, „sinovi“ splitskog Muzikalnog društva *Zvonimir* te učenici glazbenih autoriteta s početka 20. stoljeća: gimnazijskog profesora i voditelja zbora Antuna Dobronića, koji im budi zanimanje za narodnu glazbenu tradiciju, utemeljitelja prve privatne glazbene škole Armanda Meneghella-Dinčića, u kojoj uče svirati instrumente, zatim dirigenta Ćirila Metoda Hrazdire, koji ih podučava instrumentaciji i dirigiranju, te glazbenog pedagoga, skladatelja, dirigenta i animatora maestra Josipa Hatzea, koji ih u pjevačkoj školi upoznaje s talijanskom operom.

Slika 1. Maestro Ivo Tijardović

Slika 2. Jakov Gotovac u gimnazijskim danima

Kako je uopće došlo do toga da se proglašava zajednička Godina za dvojicu glazbenih veličina koji bez premca zaslužuju zasebna priznanja? Inicijativa za Tijardovićevu godinu javno je inaugurirana na promociji knjige Marina Kuzmića *Ivo Tijardović: Život i vrijeme: memoari slavnog Splitsanina* u svibnju 2024. u Hrvatskom domu, upravo u koncertnoj dvorani Ive Tijardovića (preimenovana ujesen 2023.). Igrom slučaja samo nekoliko dana prije u istoj dvorani tog splitskog glazbenog hrama održan je u okrilju *Sudamje* koncert-*homage* Jakovu Gotovcu Gradskog zbora *Brodosplit* s maestrom Vladom Sunkom na kojemu je prvi put predstavljena inicijativa realizacije spomenika Jakovu Gotovcu prema 18 godina starom nagrađenom radu autora Petra Barišića zaboravljenom u *škafetima* administracije. Bilo je jasno kako i Gotovac i Tijardović zaslužuju počast. Postavilo se pitanje kojem od njih dati prednost. U razgovoru s domaćim *sviton* osjetne su simpatije prema Tijardovićevim operetama koje su im bliže, familijarnije. Ali, struka će stati na Gotovčevu stranu, koji je najveći i najizvođeniji hrvatski skladatelj svih vremena.

Proučavajući njihove životopise na samom početku nametnulo mi se pitanje: koja je vjerojatnost da se u provincijskom gradiću koji je 1895. brojio tek nešto više od 15000 stanovnika, u samo 23 dana razlike, na niti 200 metara udaljenosti, u zidinama Dioklecijanove palače, rode dva glazbena velemajestora? Nije li to ravno čudu!?

Split je krajem 19. stoljeća bio te neprocjenjive sreće, a Gradsko vijeće potkraj 2024. imalo je toliko mudrosti jednoglasno podržati prijedlog gradonačelnika Ivice Puljka da se 2025. godina, prigodom 130. obljetnice njihovih rođenja, proglašava Godinom Ive Tijardovića i Jakova Gotovca te da se na dostojanstven način Split i Hrvatska naklone i zahvale tim glazbenim velikanima.

Ideja je bila motivirati, animirati sve splitske institucije i ustanove, ali i udruge i pojedince, da svatko u svojoj domeni i na različite načine osmisle programe kojima će remini-scirati ostavštinu dvojice glazbenika koji su ostavili izniman pečat na ukupni ovdašnji fenotipski *habitus* koji nas kodira rođenjem poput specifičnog tonaliteta utkanog u DNA. Partneri Grada Splita u tom su velebnom pothvatu tri institucije kao nositelji kompleksnijih programa: Hrvatsko narodno kazalište, Hrvatski dom te Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu.

Slika 3. Logotip Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca, autor Mile Modić

Grad Split imenovao je osmočlani Organizacijski odbor u koji ulaze: voditeljica Odsjeka za kulturu Grada Marina Kuzmanić Petreš, viša savjetnica za odnose s javnošću Odsjeka za protokol Grada Sanja Bakašun, intendant Hrvatskog narodnog kazališta Vicko Bilandžić, ravnateljica Hrvatskog doma Vanesa Kleva, dr. sc. Ivana Tomić Ferić, prof. s Umjetničke akademije u Splitu, književni i novinski urednik te urednik Tijardovićevih memoara Marin Kuzmić, novinar, scenarist i redatelj Željko Rogošić, autor

dokumentarno-igranog serijala Hrvatske televizije u četiri dijelovima o Ivi Tijardoviću, te koordinatrica Godine Tijardovića i Gotovca, publicistkinja Herci Ganza.

Slika 4. Organizacijski odbor Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca s gradonačelnikom Ivicom Puljkom u studenome 2024.

Organizacijski odbor krajem 2024. osmislio je niz kulturnih događanja – od velikih glazbeno-scenskih uprizorenja, filmskih projekcija, koncerata, izložaba, predavanja, izdavačkih pothvata, turističkih i pučkih fešta, do otvorenja spomenika; utvrdio nositelje pojedinih aktivnosti te napravio okvirni kalendar događanja otvoren za uključivanje novih kvalitetnih programa.

Udruženje obrtnika Split: PRAZNIK CVIJEĆA FLORA MYE

Sve je započelo u Dioklecijanovim podrumima omiljenom proljetnom manifestacijom Splicišana s bogatom tradicijom – 48. praznikom cvijeća pod naslovom *Flora Mye*, u organizaciji Udruženja obrtnika Split, na kojoj su floristi inspirirani Tijardovićevim likovima i njihovim kostimima priredili čarobnu cvjetnu uvertiru za Godinu. Raskošne florističke instalacije posjetitelje su oduševile unikatnim bajkovitim rješenjima. Po završetku manifestacije trajni dijelovi izložbe, dvadesetak uvećanih arhivskih fotografija s prizorima iz opera i opereta uramljenih lovorima na štafelajima te dvadesetak Tijardovićevih crteža kostima i scenografskih rješenja printanih na velikim platnima prebačeni su u sjedište gradske uprave, u atrij zgrade Banovine, kao samostalna izložba koja se tu zadržala dulje od mjesec dana. U želji da ovu izložbu naslovljenu *Spli'ska dota o' crteža i nota* vidi što veći broj građana, prebacili smo je u svibnju, obogaćenu informativnim panoima, u frekventni izložbeni prostor splitskog prodajnog centra City Center one.

Slika 5. Praznik cvijeća *Flora Mye*

Festival Pričigin: DOTA O' NOTA

Najsplitskija kulturna manifestacija – 18. festival pričanja priča *Pričigin* pod vodstvom Maje Vrančić i Patricije Horvat – zatvorena je programom posvećenim Jakovu Gotovcu i Ivi Tijardoviću naslovljenim *Dota o' nota*. Uz moderiranje Herci Ganza, manje poznate zanimljivosti o svečarima podijelili su: predsjednik Folklornog ansambla *Jedinstvo* Emin Sarajlić; splitska skladateljica, glazbena pedagoginja i čuvena Perina Štranbera iz *Spli'skog akvarela* Helena Papić; gošća iznenađenja, operna diva koja je utjelovila nezaboravnu ulogu *Male Floramye* Gertruda Munitić; a da bi događanje dobilo intimniji, familijarniji ton, s oduševljenom publikom osobna sjećanja podijelili su unuk Jakova Gotovca Orlan Mirković te nagrađivani filmski i kazališni redatelj, nećak Ive Tijardovića, Branko Ivanda. Jednoiposatni program ispunjen *fetivim* emocijama u kojima su se izmjenjivali smijeh i suze, bilo je i glazbe. Program je Gotovčevom *Đulinom pjesmom* iz *Ere s onoga svijeta* i Tijardovićevom *Daleko me*

biser mora iz *Male Floramye* otvorio ženski zbor *Marjanke* pod ravnanjem dirigentice Iris Simonović, a Gotovčevom *Jadovankom za teletom* i purpurijem iz Tijardovićeve *Splitskog akvarela* zatvorio muški Gradski zbor *Brodosplit* pod ravnanjem maestra Vlade Sunka.

Slika 6. Zbor *Marjanke* na *Pričiginu*

Slika 7. Sudionici *Pričigina* (snimljeni prilog s Gertrudom Munić)

Galerija umjetnina Split: IZLOŽBA

IVO TIJARDOVIĆ – FIGURA HRVATSKOG ART DÉCOA

Galerija umjetnina od 5. do 30. travnja priredila je izložbu manje poznatog dijela Tijardovićeve opusa – njegovih likovnih radova. Izložba *Ivo Tijardović – figura hrvatskog Art décoa*, zahvaljujući autoru izložbe Josipu Belamariću i kustosici Jasminki Babić, prvi je put u tolikome opsegu donijela više od stotinu i trideset crteža, grafika, dopisnica i naslovnica notnih izdanja te predstavila Tijardovića kao izuzetno zanimljivog vizualnog umjetnika. U najavi izložbe, na *Culturenetu* stoji:

Izuzetno vrijedni likovni radovi Tijardovića iz 1920-ih godina dugo su bili zanemareni u širim pregledima umjetnosti tog razdoblja i ostali su nezasluženo u sjeni njegova

skladateljskog rada. Likovne početke Tijardović je razvijao u Splitu čija je tadašnja likovna scena bila dinamična i raznolika, oblikovana umjetnicima poput Emanuela Vidovića, Ignjata Joba, Ivana Mirkovića, Angjela Uvodića i dr., među kojima se mladi Tijardović isticao specifičnim Art-déco stilom. Ilustracije je objavljivao u bečkoj „macchietističkoj“ reviji „Faun“, u časopisima i novinama „Svijet“, „Jutarnji list“, objavljivao je i u „Duji Balavcu“ i dr. Ranih 1920-ih je niz tematski zaokruženih serija crteža objavio i u formi dopisnica koje se odlikuju virtuoznim crtežom i smatraju se ponajboljim Tijardovićeve likovnim ostvarenjima. Druga vrijedna cjelina Tijardovićeve likovna opusa je grafička mapa „Macchiette“ koja je objavljena u nakladi od samo deset primjeraka, a koju je u izlogu knjižare Jurić izložio 1923. godine. Uz originalne skice za scenografije i kostime, izložba donosi kao posebnu cjelinu i izbor Tijardovićeve ilustriranih naslovnica notnih izdanja koji predstavljaju uistinu značajna ostvarenja u povijesti tog žanra hrvatskog dizajna.

Odabir umjetničkih djela i knjižne i arhivske građe prikupljen je iz fundusa Galerije umjetnina, Hrvatskog glazbenog zavoda, Zbirke scenografskih i kostimografskih skica HNK u Zagrebu koja se čuva u Muzejsko kazališnoj zbirci Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, kao i iz Grafičke i Glazbene zbirke Sveučilišne knjižnice u Splitu, Zaklade Karlo Grenc iz Splita i iz privatnih zbirka. Svečanost su otvorenja, osim predstavljanja autora izložbe i reprezentativnog kataloga, Tijardovićeve operetnim arijama *omadijali* Ivona Bosančić Lasić i Marko Lasić.

Slika 8. Izložba *Ivo Tijardović – figura hrvatskog Art Décoa* u Galeriji umjetnina

Sveučilišna knjižnica u Splitu i UMAS: IZLOŽBA JAKOV GOTOVAC – BAŠČINSKI HODOČASNIK

Izložba *Jakov Gotovac – baščinski hodočasnik* postavljena je u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu u suradnji s Umjetničkom akademijom u Splitu. Uz urednicu kataloga i izložbe Damiru Bašić, postav izložbe, kao i uredništvo kataloga potpisuju: Maja Džaja Krile, Mihaela Kovačić, Abra Papić i Žana Siminiati Violić. Taj je složni i entuzijastični kvintet prikupio, razvrstao, osmislio i s mnogo znanja, ljubavi i strasti realizirao izložbu koja je otvorena 25. travnja 2025., a ostaje otvorena i početkom 2026. Priču o maestrovu životu i djelu oblikovali su u katalog studenti odsjeka Dizajna na UMAS-u Filip Ivanda i Yasmine Anika Doršner pod mentorstvom prof. Igora Čaljušića. U proslavu kataloga ističe se sljedeće:

Izložba „Jakov Gotovac: baščinski hodočasnik“ sadržana je u 150 jedinica građe: zvučne, dokumentarne – tiskane i rukopisne, likovne i umjetničke, kao vrela raznovrsnih informacija nastalih od 1918. godine do naših dana. Primjerice, tiskani Gotovčevi notni zapisi prate recepciju notnoga izdavaštva od 1930. do 2023. godine, kao i njihovo kolanje među glazbenicima, o čemu svjedoče posvete ispisane na naslovnim stranicama. Uz našu građu izložba je obogaćena građom iz još nekoliko knjižnica, arhiva i muzeja te jedne udruge i zaklade. Osobito dragocjen izvor bio je arhiv profesora Umjetničke akademije u Splitu dr. sc. Mirjane i Josipa Škunce, koji su svoje dugogodišnje muzikološko i izvođačko istraživanje pohranili na svome Sveučilištu, u knjižnici Umjetničke akademije u Splitu. Spomenuti arhiv vodio nas je do Ljubljane i Gotovčeva dopisivanja s Glazbenom maticom, što je sve pohranjeno u Narodnoj in univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani, čije nam je sadržaje približio kolega dr. sc. Zoran Krstulović. Nadalje, ravnateljica Državnoga arhiva u Splitu Bruna Horović Vuković upozorila je na važno dopisivanje Elija Morpurga i Jakova Gotovca. Voditelj arhiva Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu Siniša Vuković, pored korisnih informacija, ustupio je za izložbu osobni primjerak nota koje je Gotovac posvetio šibenskome zboru Kolo uz koji je proveo mlade dane. Voditelj KUD-a Jedinstvo Emin Sarajlić upoznao nas je sa suradnjom Gotovca i Silvija Bombardellija. Iz zagrebačkoga Muzeja za umjetnost i obrt dr. sc. Koralka Vlajo izdvojila je digitalne preslike plakata Splitskih ljetnih priredbi s izvedbama opera „Mila Gojsalić“ (1961.) i *Ero s onoga svijeta* (oko 1970.). Ljubaznošću Archivio Storico – Teatro „La Fenice“ omogućeno je korištenje plakata nastaloga za izvedbu opere „Ero s onoga svijeta“ u Veneciji 1942. Portret Jakova

Gotovca, djelo slikara Mirka Uzorinca, nastalo 1943., ustupila nam je Zaklada Karlo Grenc, dok nam zanos opernih umjetnika, iskazan 2023. u predstavama „Ero s onoga svijeta“ i „Mila Gojsalić“ prenose kadrovi fotografkinje Nemi Bulat.

Na otvorenju izložbe nastupile su različite generacije mladih glazbenika – od dječjeg zbora Osnovne škole *Split 3* s voditeljicom prof. Karmen Širović, Gudači kvartet *Floramyte*, solistica HNK-a Split, aktualna Đula iz opere *Ero s onoga svijeta*, Antonija Teskera, prof. Jelena Buble te Sveučilišni zbor *Silvije Bombardelli* pod vodstvom Tea Pehala.

Slika 9. Sveučilišna knjižnica u Splitu i Knjižnica UMAS: Izložba *Maestro Jakov Gotovac – baščinski hodočasnik*

Hrvatski dom: CIKLUS MLADIH GLAZBENIKA JAKOV GOTOVAC

Hrvatski dom Split na čelu s ravnateljicom Vanesom Klevom, u partnerstvu s Hrvatskim društvom skladatelja i *Cantusom*, koji je ustupio notne materijale bez naknade, u sezoni 2024./2025. osmislio je *I. ciklus mladih glazbenika „Jakov Gotovac“*. Ciklus je zamišljen kao platforma koja mladim glazbenicima pruža priliku za stjecanje koncertnog iskustva mimo akademskih produkcija pridonoseći time njihovoj afirmaciji na lokalnoj i nacionalnoj sceni te profiliranju novih zvijezda klasične i suvremene glazbene scene. Organizatori su kao uvjet stavili izvođenje djela živućih hrvatskih autora, barem jednom numerom, što je jedan od najboljih načina popularizacije i revitalizacije glazbene literature u interpersonalnom odnosu izvođača i publike. Publika je tako imala prigodu čuti djela: *Diabolezza* Ive Josipovića, *Etide iz bajke* Sanje Drakulić, *What's the time?* Krešimira Seletkovića, *Capriccio Prestissimo* br. 13 Ante

Grgina, *Bila sam dječak* Roka Radovana, *Tri preludija* i *Vse se okreće* Tomislava Uhlika, *Ples barunice* Frane Paraća, *Lebenslauf* Vlade Sunka, ali i neke praižvedbe, poput *Harmonielehre* Ivana Violica. Na natječaj su se mogli prijaviti solisti i komorni sastavi do 25 godina starosti, odnosno solo-pjevači do 32 godine. Velik interes urodio je sa skoro trideset koncerata mladih glazbenika iz cijele regije, a najuspješniji je za nagradu samostalnim koncertom uvršten u koncertnu sezonu 2025./2026. Hrvatskog doma Split. Nakon izvrsnih iskustava prve sezone Hrvatski dom nastao je s *II. ciklusom mladih glazbenika „Jakov Gotovac“*.

Hrvatski dom: TIJARDOVIĆEVA OPERETA AVANTURA U ŠANGAJU

Ipak, kapitalni projekt Hrvatskog doma u 2025. godini bila je obnova Tijardovićeve operete *Avantura u Šangaju*, objavljene 1937. godine, ali zbog ratnih okolnosti praižvedenu koncertno u Zagrebu tek 1952., potom u Osijeku 1958. te prvi i jedini put pod nazivom *Min* izvedenu u Splitu u HNK-u 1963. Libreto bečkog libretista Alana Stevena Dalea smješta radnju na Daleki istok, u Šangaj 1927., u vrijeme kineskog građanskog rata, što je podloga za špijunsko-ljubavni zaplet. Tijardović je, naime, ovu operetu internacionalnog sadržaja, skladao na poticaj bečkog kritičara Schreyvogela, koji se oduševio izvedbom *Male Floramye* u Dubrovniku 1934. te mu preporučio suradnju sa spomenutim libretistom. U vrijeme njezina skladanja Tijardović je obitavao u Berlinu, gdje je pisao filmsku glazbu. Kako je istraživao glazbeni arhiv i diskoteku berlinskog Japanskog instituta pripremajući glazbu za jedan film o Japanu, upoznao se s glazbenim izričajem Dalekog istoka, što mu je poslužilo u stvaranju operete o Šangaju.

Za izvedbu koja je gotovo zaboravljenu *Avanturu u Šangaju* vratila Splitu nakon 62 godine originalnu orkestraciju adaptirao je dirigent Hari Zlodre transkripcijom za komorni sastav salonskog stila tipičnog za vrijeme nastanka djela. Tu je zamisao autentično oslikao komorni glazbeni sastav također imena *Tijardović* (osnovan 2023.) koji čine: Željko Milić, Lucija Barišić, Tonči Tranfić, Sunčana Tušek, Boris Žuvela, Piero Malkoč i Valter Lovričević.

Redatelj Ivan Leo Lemo, koji ujedno potpisuje adaptaciju libreta, atraktivnim je scenskim rješenjima koncertnu dvoranu pretvorio u šangajski salon. Kostimografiju i scenografiju potpisuje Slaven Krejačić, koreografiju Baletni studio *Dimache*; šminka je rad Anite Tafra, frizure Frizerskog salona *PIL*, a krojački radovi Smilje Penić. Uloge su tumačili na premijeri ili još dvjema dodatnim izvedbama tijekom

svibnja: sopranistice Neda Pejković / Sara Žuvela (Min Sai Cho), tenori Bože Jurić Pešić / Ileš Bečei (britanski časnik Reginald Smiley), bariton Erol Ramadanović (vlasnik noćnog lokala Hank Dodsworth), mezzosopranistive Jelena Kordić / Dora Jana Klarić (pustolovka Jessye Monrey) te Mihael Elijaš (Reginaldov sobar Bonnie). Redatelj Lemo u programskoj knjižici piše:

Iznimna je čast režirati „Avanturu u Šangaju“, taj nanovo otkriveni operetno melodramski dijamant koji nas fabularno vodi čak na Daleki istok. Još jednom nam je Tijardović pokazao kako svojim djelom širi kozmopolitski duh i kako je pod njegovom teatarskom pelerinom svijet dohvatljiv, prepoznatljiv, umrežen, savršen. Po habitusu sam orijentalist i volim te romantične ekspedicije u daleke kulture koje nama, rođenim zapadnjacima pojačavaju maštu. Ipak, ono što najviše zaškaklje, ne samo maštu, već i srce, to je glazba ove šangajske avanture. Neodoljiva, lakopamtljiva, nostalgična, seksi, sjetna, koketna, pogodna za plesanje, pjevanje i plakanje svih vrsta suza, onih koje teku iz ranjenog srca, ali i suza radosnica. Koliko god je šteta što nam ove arije nisu već desetljećima na intimnom i institucionalnom repertoaru, poput općepoznatih melodija, tema i refrena iz „Floramye“ i „Akvarela“, toliko je i veliki privilegij i ekskluzivnost što naše vrijeme i naše generacije imaju sreću otkrivanja ove divne i ljekovite glazbe. Tijardović je klasik, dio naše identitetske srčike, a opet, još uvijek je svjež, nov i daje nam mogućnost da se, opet, po prvi puta u njega zaljubimo. Maestro nas uči kako lako živjeti i kako duboko voljeti. Hvala mu!

Premijera je održana u dvorani Tijardović Hrvatskog doma 10. svibnja 2025., a nazočili su joj članovi Hrvatskog društva skladatelja, koje je tog vikenda u Splitu obilježavalo osamdeset godina djelovanja, a kojem je upravo Ivo Tijardović bio prvi predsjednik. U svojoj recenziji na portalu *Dalmacija danas* Magdalena Mrčela, među ostalim, napisala je:

„Avantura u Šangaju“, nošena izvrsnim solistima i opipljivom ljubavlju prema domaćem (in)geniju, orijentalno-splitski je dijamant koji je još jednom zorno oslikao ono čega se u svojoj skučenosti pomalo i bojimo – sve „svjetsko“ čemu težimo imamo u svome gradu.

Slika 11. Prizor s premijerne izvedbe operete *Avantura u Šangaju*.
Fotografija: Maja Prgomet / Hrvatski dom Split

HNK Split / Marulićevi dani: RABADANOV LIBRETO ZABORAVLJENE TIJARDOVIĆEVE OPERE MARKO POLO

U okvirju 35. Marulićevih dana Splićani su u *foyeru* HNK-a 23. travnja imali prigode čuti predavanje umjetničke savjetnice na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu Marijane Komljenović o književnoj i glazbenoj vrijednosti libreta manje poznate Tijardovićeve opere *Marko Polo*. Autor tog libreta, Vojmil Rabadan, također Splićanin, nepravедno je marginalizirana kulturna ličnost – književnik, prevoditelj i redatelj koji je napisao niz dramskih djela, režirao više od dvjesto opera i drama, dramatizirao mnoga klasična djela hrvatske i svjetske književnosti, a Tijardović je tek jedan o poznatih skladatelja koji su uglazbili njegova operna libreta. Među njima su, primjerice, operni scherzo *Stanac* Jakova Gotovca i scenski oratorij *Marulova pisan* Borisa Papandopula.

Nakon predavanja s projekcijom uslijedio je koncert na kojem je sopranistica Nika Kožar u pratnji pijanistice Marijane Komljenović izvela arije iz opere *Marko Polo* te mnogo poznatije iz opereta *Mala Floramye* i *Spli'ski akvarel*. Glazbeni dio programa zaokružio je trio *Marko Polo*, koji je izveo izbor iz Tijardovićeve instrumentalno baštine: *Zagrebačku mini-suitu za glasovirski trio*, *Elegiju za violončelo* i klavir te *Varijacije na istarsko kolo za violinu i klavir*.

Muzej grada Splita i HNK Split: IZLOŽBA TIJARDOVIĆ I GOTOVAC: OD NOTE DO KROJA

U Staroj gradskoj vijećnici na Pjaci, u suorganizaciji Muzeja grada Splita i HNK-a Split otvorena je 14. svibnja 2025. atraktivna izložba kostima iz antologijskih opereta i opera skladateljskog dvojca kojima je Split posvetio ovu godinu, a

čija su se imena našla i u imenu izložbe: *Tijardović i Gotovac: od note do kroja*. Autor je izložbe kostimograf Mladen Radovniković, kustosica Petra Dajak Belas, a idejni je nositelj projekta Ivan Vataavuk. Uz njih su se na otvorenju zavidnom broju zainteresiranih posjetitelja obratili i ravnateljica Muzeja Vesna Bulić Baketić i intendant HNK-a Split Vicko Bilandžić. Iz teatarskih kostimografskih *armeruna* na izložbene su lutke postavljeni kostimi iz Gotovčevih opera *Ero s onoga svijeta* i *Mila Gojsalić* te Tijardovićeve opereta *Mala Floramye*, *Spli'ski akvarel* i *Kraljica lopte*. Kostimi su djela renomiranih hrvatskih kostimografa Danice Dedijer, Ane Savić Gecan, Tee Bašić Erceg i Mladena Radovnikovića, a posebna zahvala autora adresirana je na vrijedne zaposlenike šivaone i kostimografije HNK-a Split.

Slika 12. Iz postava izložbe *Tijardović i Gotovac: od note do kroja*

HNK Split / 71. Splitsko ljeto / K-HNK

Splitski teatar nezamisliv je bez glazbeno-scenskih uprizorenja ove dvojice skladatelja koji su stoljetni brend ove nacionalne kuće. Tako je u danima Sudamje višekratno izveden Tijardovićev *Spli'ski akvarel*, na autentičnom lokalitetu u Vrlici već tradicionalno Gotovčev *Ero s onoga svijeta*

redatelja Krešimira Dolenčića pod ravnanjem dirigenta Roberta Homena, a ujesen na pozornici HNK-a Gotovčeva opera *Mila Gojsalić*.

Ipak, posebno je važno naglasiti kako je dvjema vrličkim izvedbama *Ere s onoga svijeta*, uz 130. obljetnicu Gotovčeva rođenja, obilježena 90. obljetnica praizvedbe tog antologijskoj djela upriličene 2. studenoga 1935. u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Ta Gotovčeva komična opera najuspjelije je njegovo djelo u domeni orkestralnog i zbornog žanra, u kojoj otkriva sve bogatstvo svojega scenskoga dara te mu je pribavila priznanja i popularnost daleko izvan granica vlastite zemlje. Ne samo što je na „domaćem terenu“ od praizvedbe u Zagrebu 1935. izvedena više od sedamsto puta već je obišla više od osamdeset europskih glazbenih pozornica i izvođena na devet jezika. U programu *Splitskog ljeta Ero* je izveden u rodnom mjestu libretista Milana Begovića, Vrlici, 2. i 6. kolovoza 2025. Ulogu Miće tumačio je Martin Sušnik, Đulu je pjevala Antonija Teskera, a u ostalim su se ulogama pojavili Mate Akrap (Marko), Ivona Bosančić Lasić (Doma), Marko Lasić (mlinar Sima) te Tea Požgaj (Čobanče). Završno kolo koje slavi ljepotu pokreta, narodnih ritmova i melodija u bogatim vrličkim nošnjama izveo je, tradicionalno, trofejni splitski Folklorni ansambl *Jedinstvo*.

U sklopu 2022. utemeljena konzorcija K-HNK, koji je pod okriljem Ministarstva kulture i medija otvorio platformu za koprodukcije i razmjene predstava, splitsko je Hrvatsko narodno kazalište iskoristilo prigodu i na ovaj način participirati u Godini Ive Tijardovića i Jakova Gotovca. Tako je pred rasprodanom dvoranom HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci 16. svibnja 2025. gostovao ansambl splitskog HNK-a s operetom *Spli'ski akvarel* u režiji Krešimira Dolenčića i pod dirigentskom palicom Tonća Čičerića.

Zagrebački HNK gostovao je 4. listopada 2025. pred splitskom publikom s Gotovčevom opernom jednočinkom *Stanac*, protkanom obilježjima pastorage i farse s vilinskim plesovima i folklornim običajima dubrovačke pokladne noći, a inspiriranu čuvenom Držićevom komedijom *Novela od Stanca*. Redatelj je predstave Hrvoje Kobar, a dirigent Josip Šego. Uzvratni susret splitskog ansambla na pozornici HNK-a Zagreb zbio se krajem istog mjeseca, 27. listopada 2025., s Gotovčevom *Milom Gojsalić* u režiji Ozrena Prohića, a pod dirigentskom palicom Ive Lipanovića.

Fotoklub Split / Foto safari: **NOTE STAROG SPLITA**

Fotoklub Split, u okviru svojeg mini-programa *Foto safari*, koji traje već drugu godinu zaredom, nudi sugrađanima stručno vođenje licenciranih turističkih vodiča koji im

otkrivaju nepoznato o poznatom izabirući teme iz kulturne i povijesne baštine grada. Istovremeno zanimljivu priču o nekoj temi stručnim savjetima o fotografiji, motivima, kadrovima, kompoziciji, ali i najpoznatijim splitskim fotografima i fotografijama obogaćuju članovi Fotokluba Split. U subotnje jutro 17. svibnja *Foto safari* dir na temu *Note starog Splita* vodička Antonia Budimir Bekan posvetila je maestru Ivi Tijardoviću. Petnaestočlanu je grupu od Rive i istočnog zida Dioklecijanove palače u kojem se nalazi njegova rodna kuća pa do Hrvatskog narodnog kazališta i Hrvatskog doma, u kojem se danas nalazi koncertna dvorana Ive Tijardovića, provela kroz lokacije koje su otvarale *štorije* iz njegova obiteljskog života, prijateljevanja, političkog angažmana i umjetničkog djelovanja.

Kino Mediteran: **AKTIVNOSTI LJETNOG KINA BAČVICE**

Sezona 2025. u Ljetnom kinu *Bačvice* započela je u znaku Godine koju obilježavamo, taktovima Tijardovićevih poznatih skladba u neočekivanoj izvedbi limene glazbe Hrvatskog glazbenog društva *Stjepan Radić*, koja je prolaskom kroz publiku do pozornice ispred platna nagovijestila filmsku večer dvjema poveznicama. Naime, žrnovnička je glazba osnovana davne 1911., tek mjesec dana prije Nogometnog kluba *Hajduk*, a prvi film ove ljetne sezone koji je prikazan na Bačvicama upravo je trinaestominutni dokumentarni film *Pola stoljeća Hajduka*, redatelja Branka Majera iz 1962. za koji je Tijardović napisao glazbu, što nije čudno s obzirom na to da je on bio aktivan u klubu od samih početaka, a za *Hajdukovu* 15. obljetnicu napisao je operetu *Kraljica lopte* te je tako splitski klub jedini na svijetu koji ima svoju operetu. Za tu je prigodu ovaj film digitaliziran te će tako biti dostupniji u raznim prigodama. Druga poveznica uvodnog nastupa uživo dugometražni je film *Ciguli Miguli* iz 1952. redatelja Branka Marjanovića i scenariste Jože Horvata s glazbom Ive Tijardovića na tekstove pjesama Gustava Krkleca, u kojem se borbom glazbenih društava u poslijeratnom razdoblju kritizira ondašnji politički sustav zbog čega je taj film svojevremeno bio zabranjen. Godine 1977., punih četvrt stoljeća od zabrane, film je dobio cenzorsko odobrenje za javno prikazivanje.

71. Splitsko ljeto: Kino Mediteran / Zlatna vrata / HNK Split:
VEČER FILMOVA S GLAZBOM IVE TIJARDOVIĆA:
 KULTNI FILMOVI *PRINCEZA KORALJA* I *PJESMA JADRANA* NA PLATNU KINA BAČVICE

Ekipa Kina Mediteran napravila je lavovski posao u Godini Ive Tijardovića te je uspjela iz raznih izvora nabaviti većinu od ukupno 13 filmova za koje je glazbu pisao taj splitski virtuoz. Dva najstarija, osobito vrijedna, nabavljena su nakon višemjesečnih pregovora iz berlinskog Bundesarhiva. Najzaslužniji za to je umjetnički direktor Kina Mediteran Alen Munitić, a za realizaciju svih programa u kojima su Splitskani mogli upoznati spomenuti segment Tijardovićeve opusa odgovoran je izvršni direktor Goran Akrap.

Kino Mediteran, Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje *Zlatna vrata* i HNK Split, u sklopu programa 71. *Splitskog ljeta*, 16. srpnja 2025. u Ljetnom kinu *Bačvice* prikazali su dva izuzetno rijetka i dragocjena filmska naslova: *Pjesma Jadrana* i *Princeza koralja*, oba snimljena 1937. godine, za koja je Tijardović skladao filmsku glazbu. *Pjesma Jadrana* (*Lied der Adria*), redatelja Hansa Beck-Gadena šarmantna je dalmatinska varijacija o temi Romea i Julije – ljetna priča o siromašnom i naočitom Marku, koji roni za školjkama i snovima, te njegovoj ljubavi prema lijepoj Anki. Taj je kratki film sniman u Splitu i okolici, a u glavnim su ulogama tadašnja sportska zvijezda, najbolji vaterpolski vratar na svijetu od 1934. do 1940. Miro Mihovilović i splitska ljepotica Desa Marović. *Princeza koralja* (*Die Korallenprinzessin*), redateljica Victora Jansona, donosi pustolovno-romantičnu priču o bogatoj nasljednici Didi Orsić i hrabru hidropilotu Marku Vukoviću. Radnja se odvija na relaciji Split – Zlarin, a film obiluje kadrovima dalmatinske obale te prikazuje pokušaje modernizacije vađenja koralja, uz neizostavne ljubavne i klasne zaplete. Sniman je na više dalmatinskih lokacija, uključujući Trogir, Kaštela, Hvar, Drvenik i Zlarin. Prije tih dvaju kulturnih filmova publika je imala priliku pogledati i kratki animirani film *Revija na dvorištu* Andre Lušičića iz 1952. godine. Ta je večer bila ujedno i uvod u koncert *Pjesma Jadrana*, koji će se održati na istom atraktivnom lokalitetu tri dana poslije. Te vije večeri poziv su na prisjećanje na jedno manje poznato poglavlje hrvatske filmske i glazbene povijesti – ono u kojem je Ivo Tijardović, uz svoje operete, ostavio i vrijedne tragove na filmskom platnu kao prvi hrvatski skladatelj filmske glazbe.

Osim u Ljetnom kinu *Bačvice*, Kino Mediteran prikazivalo je filmove s Tijardovićeovom glazbom i u drugim dalmatinskim kinima. Tako je, uz projekciju 16. srpnja u Splitu, *Princeza koralja* prikazana u Hvaru 6. kolovoza te u Jelsi 8. kolovoza.

Film *Sinji galeb* prikazan je u Hvaru 13. kolovoza, zatim u Jelsi 15. kolovoza, dok je *Kapetan Mikula mali* prikazan u Hvaru 30. srpnja, u Jelsi 31. srpnja, u Milni 22. kolovoza, u Komiži 5. rujna te u Lastovu 6. rujna 2025.

Slika 13. 71. Splitsko ljeto: Kino Mediteran / Zlatna vrata / HNK Split: Večer filmova s glazbom Ive Tijardovića: Kulturni filmovi *Princeza Koralja* i *Pjesma Jadrana* na platnu Kina *Bačvice*

71. Splitsko ljeto: Zlatna vrata / HNK Split:
KONCERT FILMSKE GLAZBE IVE TIJARDOVIĆA
PJESMA JADRANA

Pod patronatom Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca, u koprodukciji Centra *Zlatna vrata* koje je ovim programom započelo obilježavanje 100. obljetnice svojeg djelovanja, i HNK-a Split u okrilju *Splitskog ljeta* te uz tehničku podršku Gorana Akrapa iz Kina Mediteran, u subotu 19. srpnja 2025. u Ljetnom kinu *Bačvice* priređen je događaj za pamćenje – Koncert filmske glazbe Ive Tijardovića pod ravnanjem maestra Berislava Skenderovića naslovljen *Pjesma Jadrana*. Ta nam je glazbeno-filmska večer, koju je moderirao Daniel Rafaelić, otkrila još jedno gotovo nepoznato lice svestranog Ive Tijardovića, kozmoplita širokih interesa koji je bio prvi hrvatski skladatelj filmske glazbe. Već je prije Drugoga

svjetskog rata, 1937., napisao glazbu za njemačke filmove *Princeza koralja* (*Korallenprinzessin*) i *Pjesma Jadrana* (*Lied der Adria*), koji su prikazani u cjelosti na filmskoj večeri tri dana prije koncerta. Ukupno je napisao skladbe za 13 igranih, dokumentarnih i animiranih filmova.

Slika 14. Koncert *Pjesma Jadrana* (moderator Daniel Rafaelić).
Fotografija: Goran Akrap

S obzirom na specifičnost filmske glazbe i njezinu fragmentarnost, ustaljena je praksa kod ovakvih koncerata da se glazba prezentira u vidu suite ili potpurija, što je iziskivalo angažiranje trojice aranžera: Frane Đurovića, Matka Brekala i Tonča Čičerića. Glazbene suite iz devet filmova izveo je Simfonijski orkestar HRT-a pod strastvenim ravnanjem maestra Berislava Skenderovića. Uz dvije već spomenute, to su i glazbene suite filmova: *Jedini izlaz*, *Mali Ivica*, *Sinji galeb*, *Mali čovjek*, *Ciguli Miguli*, *Revija na dvorištu* i *Pola stoljeća Hajduka*.

Prema riječima iz recenzije Magdalene Mrčele, najodanije kroničarke Godine Tijardović – Gotovac, ističemo:

Ljetno kino Bačvice, osim što omiljenu ljetnu pozornicu tradicionalno oplemenjuje sjajnim filmskim radovima iz Hrvatske i svijeta, prometnulo se u jednu od najuspješnijih kulisa za podsjetnik na bogato stvaralaštvo umjetničkog genija Ive Tijardovića. Sinoć je u tipičnom splitskom ambijentu, uz zvuk mora, šetača i cvrčaka, Simfonijski orkestar HRT-a pripremio pravu glazbenu poslasticu u sklopu obilježavanja Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca. Koncert Tijardovićeve filmske glazbe „Pjesma Jadrana“ pod sjajnim, živopisnim i upečatljivim ravnanjem maestra Berislava Skenderovića i u besprijeornoj režiji Herci Ganza oduševio je ljubitelje Tijardovićeve glazbe, čiji je filmski aspekt dosad nepravedno bio u sjeni operetnih postignuća. (...) Rafaelić je dao kontekst razvoja filmske glazbe, osobito 1950-ih, ali i problema kasnog prepoznavanja kvalitetnih

glazbenih djela te njihova najvećeg neprijatelja – zaborava. O suverenoj, živahnoj i atraktivnoj izvedbi orkestra na čelu s nadahnutim maestrom Skenderovićem mnogo je rekao njegov moderatorski komentar: „Zahvaljujući orkestru događa se magija, a zahvaljujući maestru alkemija.“

71. Splitsko ljeto: PREMIJERA TIJARDOVIĆEVE OPERE *DIOKLECIJAN*

Kapitalni projekt Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca postavljanje je cjelovite Tijardovićeve opere *Dioklecijan*, čiju je skraćenu praiizvedbu 2012. na daskama HNK-a postavila Umjetnička akademija u Splitu u režiji Gorana Golovka te pod dirigentskom palicom Harija Zlodre.

Tijardovićeve povijesni spektakl, pisan u duhu francuske opere, oživljava povijest i legende o utemeljenju Splita u dramskim i emotivnim situacijama od političkih intriga do obiteljskih sučeljavanja.

U slavljeničkog Godini taj je zahtjevan zadatak splitski HNK povjerio redatelju Ivanu Leu Lemi te iskusnom maestru koji već poznaje partituru, Hariju Zlodri. U programskoj knjižici Lemo uvodi gledatelje u izvedbu proslavom naslovljenim *Napokon Dioklecijan u svojoj palači*:

Godine 2024. obilježili smo 60. obljetnicu otkako je Ivo Tijardović, prema libretu Branka Radice, skladao operu „Dioklecijan“. Već iduće godine, 2026., bit će pedeset godina otkako nas je napustio taj slavni splitski sin, svjetski putnik i povratnik, maestro i mag, likovni i glazbeni genije, revolucionar i vizionar, kroničar vremena, amortizer nevremena koji je svojom umjetnošću pomogao suvremenicima i supatnicima da u čak dva poraća pronađu ono najljepše u sebi i svima. Tijardović je bio intelektualac europskog, salonskog i građanskog habitusa, ali i veliki prijatelj i poštovatelj južnoslavenskih naroda, meštar mentaliteta, pokretač epoha, orkestar, narodnih kazališta, produkcija, predstava i raznih razgaljenih publika koje već desetljećima obožavaju njegovu pjesmu, njegov stih i njegov duh.

Godinu dana prije smrti, na proslavi svog osamdesetog rođendana u koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, na kraju prigodnog programa sačinjenog od njegovih poznatih skladbi, Ivo Tijardović osobno je na pozornici najavio ariju iz „Dioklecijana“ u izvedbi Vladimira Ruždjaka. Odjavio se tada, maestro, riječima da je dobio obećanje o insceniранju te opere na pozornici zagrebačkog HNK-a. Bilo je to čak jedanaest godina nakon što je 1964. skladao tu grandioznu operu, velebnu i veličanstvenu poput palače koju je naslovni lik u svom stvarnom životu sagradio (oko 300. godine) i tako započeo priču o nastanku našeg grada Splita.

Stoljeća su prošla od te urbanističke i identitetske geneze Splita i Splitskoga, a desetljeća su prošla u kojima opera „Dioklecijan“ nije inscenirana u punom sjaju sa svim produkcijskim zahtjevima. Maestro Tijardović smatrao je „Dioklecijana“ svojim kapitalnim djelom. Kada je i bilo govora o njezinom uprizorenju, govorilo se da je treba kratiti i učiniti praktičnijom za izvedbe. Naime, opera je to u četiri čina s devet slika. Pisana je za veliki sastav koji uključuje, što glavnih što sporednih uloga, ukupno dvadeset i pet solista, četiri soprana, četiri mezzosoprana, devet tenora, sedam baritona i jednog basa.

Prva slika odvija se u Leodiumu (270. god.); druga slika u morskoj uvali blizu Salone (282. god.); treća slika u logoru u Kalcedoniji (17. IX. 284. god.); četvrta slika u imperatorskoj palači u Nikomediji, na Bosforu (290. god.); peta slika u istoj palači (296. god.); šesta slika u vestibulu te palače, neposredno za petom slikom; sedma slika na peristilu palače u Nikomediji (303. god.); osma slika na brežuljku kod Nikomedije (1. V. 305. god.), a deveta slika, koja je i jedina zaseban, četvrti čin, u Dioklecijanovoj palači, u blizini Salone 313. godine.

Postavljanjem tog četvrtog čina opere na današnjem/ ondašnjem peristilu Dioklecijanove palače, naša predstava postaje „site-specific“ događaj u kojem Peristil više nije samo pokrivena kulisa, kao što je često bio u brojnim opernim inscenacijama koje je kroz povijest Splitskog ljeta ugošćavao, već napokon „igra samog sebe“ u povijesnim i privatnim okolnostima, fabularno i glazbeno predstavljanim ovom operom.

Sâm Ivo Tijardović govorio je o „Dioklecijanu“: „Želio bih da „Dioklecijan“ bude izveden iz više razloga. Prije svega zato što je libreto napisao dr. Branko Radica, vrstan dioklecijanist, koji se time bavio, zatim Dioklecijan je naša figura, rodio se u Kučinama, ali je bio veliki državnik, veliki vojskovođa, veliki organizator, i u svakom pogledu velika ličnost. Ja sam želio prikazati, ne samo Dioklecijana, nego i cijelo njegovo doba, koje je po previranjima u cijelom svijetu bilo vrlo slično današnjem vremenu.“

Nemamo, i nikada nismo imali, pravo ne postaviti Dioklecijana u punom sjaju inscenacije, s odgovornošću i nadom da ćemo biti dostojni Maestrovog „masterpiecea“.

I konačno se Dioklecijan vratio u svoju palaču!

Tom je Tijardovićevom operom 14. srpnja 2025. otvoreno 71. *Splitsko ljeto!* Kako je za *Slobodnu Dalmaciju* napisala Marina Knežević Petković:

Čarobna večer u Splitu: grad je konačno vratio dug svom najvećem glazbenom kroničaru. Bila je to katarza kroz vrijeme, gdje su se kroz glazbu, pokret i riječ ukrstili duh starog

Rima i srž dalmatinske duše. Bio je to povijesni trenutak za Grad Split – ne samo kazališni događaj, već kulturni zavjet koji se ostvario. Tijardovićev „Dioklecijan“ više nije samo partitura u arhivu, već živi čin kazališta koje vraća dug, i to ne samo autoru, nego i samome sebi. Glazba koju je oblikovao maestro Hari Zlodre odjekuje kao simfonija epoha: u njoj se čuju odjeci Wagnera, Brucknera, Bartóka i Debussyja, ali i duboko osobna ekspresija jednog Tijardovića koji je ovom operom – kako je sam rekao – želio ostaviti svoj kapitalni glazbeni pečat. Zlodre je uspio uravnotežiti taj zahtjevan materijal, vodeći soliste, orkestar i zbor kroz glazbeno zahtjevne recitative, dramske crescende i emocionalne prijelome.

„Nemojte očekivati Tijardovića kakvog poznajete,“ upozorio je Zlodre uoči izvedbe. I bio je u pravu. Ovo nije „Mala Floramye“ – ovo je Tijardović koji kroči s carskim korakom u duboke glazbene vode, kroz poliritmiju, atonalnosti i bogatu orkestraciju.

Bariton Jurica Jurasić Kapun u naslovnoj je ulozi donio Dioklecijana kao čovjeka razapetog između božanskog autoriteta i unutarnje sumnje. Njegov glas nosio je teret carskih dekretâ, ali i osobne tragedije. U finalu na Peristilu, u kojem se cara prikazuje u izolaciji i pred slomom, Kapunova izvedba bila je gotovo bolno ljudska – vladar bez nasljednika, progonitelj okružen kršćanima, čovjek koji vlastitim rukama zatvara poglavlje politeizma. Posebno je snažna bila mezzosopranistica Terezija Kusanović u ulozi Diruste, carice i majke koja Dioklecijanu neprestano ukazuje na pogrešne izbore. Njezin tihi čin – znak križa pred sinom – režijski je i emocionalni vrhunac predstave.

Redatelj Ivan Leo Lemo izgradio je postavu s trostrukom energijom – povijesnom, intimnom i ambijentalnom. Koristeći znanje koje je, kako sam kaže, primio kao „Harijev učenik“, vješto je pretočio glazbene impulse u scensku dinamiku: „Tijardović ovdje ulazi u genezu našeg identiteta, rekao je Lemo – i to se osjetilo svakim pokretom ansambla, svakim progonstvom kršćana, svakim raspuklim kamenim pragom careve palače.“

Nakon prvih osam moćnih povijesnih slika u zgradi HNK-a svi su gledatelji izišli na Trg Gaje Bulata, odakle su u procesiji koju su predvodili uniformirani rimski legionari režiranom šetnjom stigli do posljednje impresivne slike na Peristilu, u čijem se centru uzdigla pozornica u obliku križa. Crvenog križa. „Veliki crveni križ u operi 'Dioklecijan' na 'Crvenom Peristilu', počast je mučenicima svih revolucija“, napisao je Branimir Pofuk u osvrtu za *Večernji list*. Vrijedno je stoga donijeti Pofukov doživljaj završne slike Tijardovićeve *Dioklecijana* u Leminoj režiji:

U tom posljednjem prizoru opere jedno je od glazbeno najljepših i najsnažnijih njezinih mjesta: to je trenutak kada iz pozadine, baš tamo iz podnožja kršćanskog trijumfalnog zvonika, do bivšeg cara u depresiji, dok zdvaja nad svojim životom i njegovim smislom, dopire himnički pjev kršćana kojima će pripasti budućnost.

Kada bismo operu gledali u ključu katoličkog fundamentalizma, onda bi se taj crveni križ na nekada Crvenom Peristilu mogao razumjeti kao egzorcizam, trijumf onih koji su bili progonjeni kao pogani ili reaktionari, a onda su postali državna i režimska religija i sama vrlo sklona proganjanju drukčijih. Ja sam, pak, vidio crveni križ kao simbol otet u prave ruke od režimske crkve koja ga je monopolizirala, kao počast svim ranim mučenicima, istinskim vjernicima u revoluciju, kako kršćansku tako komunističku. Vrlo slični ideali i jednih i drugih ostali su neostvareni, izobličeni, zloupotrebjeni za nečiju moć.

U tom posljednjem prizoru, dakle, već sam bio potpuno uvjeren u tu misao o pravom razlogu zašto je „Dioklecijan“ ostao sve te godine neizveden. U onoj državi, ako je i od zaslužnog umjetnika, kulturnog radnika, antifašista i partizana Tijardovića, previše je tu bilo tog kršćanstva i kršćana. A taj vizionar, veliki gospodin, intelektualac i Splitsanin Tijardović, upravo je kao antifašist i partizan mogao dobro razumjeti i uglazbivši ga odati počast tom revolucionarnom zanosu ranih kršćana. U ovoj pak državi, zavladao je režim stada, tuposti i lijenosti. Utoliko veća hvala onima koji su smogli snage, pameti i hrabrosti za ovu produkciju. Taj peristilski crveni križ može nam biti poruka koja na sofisticiran način kaže isto ono što grublje, pravo u čelo, poručuje i Toma Bebić naslovom albuma na kojem je i njegov „Dioklecijan“. Svaki na svoj način, dva meštra nam poručuju: „Volite se, ljudožderi“.

Osim dirigenta Zlodre i redatelja Leme, u toj su bogatoj, impresivnoj produkciji fantastičan posao napravili: scenografkinja Vesna Režić, kostimografkinja Amna Kunovac Zekić, koreografkinja Belma Čečo Bakrač, videodizajneri Willem Miličević i Slaven Krejačić, dizajner svjetla Elvis Butković, šminkerica Anita Tafra, baš kao i zborovođa Maro Rica, asistent režije Mihael Elijaš, asistentica scenografije Nikolina Kuzmić, asistenti kostimografije Smilja Penić, Maja Peruzović, Marija Žižić-Gušo i Dora Miljak, izrada oglavlja Ankica Matijaš, kipar Teo Baučić, koncertni majstor Valter Lovrinčević, korepetitori Stipe Iličić i Tomislav Šošić, inspicijenti Ana Šabašov i Toma Bedalov te šaptačica Irina Padovan.

Uz izvrstan Zbor, Orkestar i Balet HNK-a Split, već spomenutu izrazito zahtjevnu i slojevitou naslovnu ulogu

Dioklecijana koju je vrhunski donio Jurica Jurašić Kapun te maestralnu Tereziju Kusanović u ulozi Dioklecijanove majke Diruste, ostale su uloge iznijeli: Antonija Teskera (supruga Priska), Aida Čorbadžić / Nela Šarić (kći Valerija), Roko Radovan (Antonij), Amir Saračević (Maksimijan), Ileš Bečei (Galerij), Erol Ramadanović (Tibul), Bože Jurić-Pešić (Dion), Ermin Aščerić (Kajo, Aper i ribar), Marko Lasić (Lucij Vero i rob), Neda Pejković (glavna druidska svećenica), Žana Marendić (Flavija Galla), Snježana Katić (pomoćnica svećenice), Matija Škiljo (zapovjednik garde), te glumci Mihael Elijaš (glasnik) i Siniša Popović (vrač).

Zaključimo izvatkom iz recenzije Magdalene Mrčele:

Nije ni čudno što je „Dioklecijan“ desetljećima bio neizveden: sad je vidljivo koliko je ta opera tehnički i umjetnički zahtjevna, za nju je trebalo mnogo hrabrosti, srčanosti i takta.

(...) Njegova je priča utjelovljenje propadanja sina, supruga, oca i imperatora, ona je svjedok vremena, lakmus papir potrage za smislom ondje gdje tijelo shvaća prolaznost, a duh traži besmrtnost. U Leminoj se viziji Dioklecijan, kao siroti Sigismund u drami Calderona de la Barce, zapitao je li njegov život bio san. Danas bi se, kad se nalazi na magnetima i razglednicama gdje se iz njegove palače uzvišuje kršćanska katedrala, možda zapitao je li sanjao takvu paradoksalnu budućnost. Ta je povijesna priča uspona i pada čovjeka koji nikad neće biti bog/Bog, uz sve goleme zahtjeve Tijardovićeve umjetničkog uma, zaslužila biti ispričana u svom gradu. Sa sviješću da ju je bolje ne uspoređivati s Verdijem i Puccinijem, da nije blasfemija ako ona u tom miksu čudnih okusa nije „svačija šalica čaja“, s priznanjem da je drugačija i da se na nju treba naviknuti i posvetiti vrijeme otkrivanju njezinih slojeva, s razumijevanjem da je umjetnicima koji su je srčano i hrabro iznijeli ovo izlet u manje poznato. Na posvećenosti projektu koji vraća dug i ispunjava Tijardovićevu životnu želju od srca im čestitamo.

U istom festivalskom tjednu održane su 16. i 18. srpnja još dvije izvedbe ove opere.

Slika 15. 71. Splitsko ljeto: Premijera Tijardovićeve opere *Dioklecijan*

**Turistička zajednica Splita / Grad Split /
Organizacijski odbor Godine:
POSJET TIJARDOVIĆEVE UNUKE PETRONILLE
TIJARDOVIĆ**

Nasljednici Ive Tijardovića raštrkani su po Europi – jedan živi u Njemačkoj, jedan u Zadru, a supruga pokojnog maestra sina Ivica, devedesetogodišnja Martine Rauzy Tijardović živi u Parizu. Osim Perice Kragića u Zadru, ostali ne vladaju ni hrvatskim jezikom, pa je s te strane komunikacija u svezi svih događanja i nasljednih prava vrlo otežana. Glasnogovornica obitelji, osoba koja ih umrežuje i iznosi zajedničke odluke, pariška je arhitektica, maestra unuka Pétronille Tijardović, od milja u obitelji zvana Nila. Nila je djetinjstvo provela u djedovu stanu u Zagrebu te smo, uz njezin velik trud, ipak uspijevale mjesecima komunicirati. U jeku priprema za premijeru opere *Dioklecijan*, za koncert Tijardovićeve filmske glazbe Simfonijskog orkestra HRT-a *Pjesma Jadrana* i promociju Tijardovićevih *Libreta splitskih opereta*, pozvala sam je da bude gošća Grada Splita. Sponzor njezina dolaska i smještaja te turističkog razgledanja grada bila je Turistička zajednica Grada Splita, čija se direktorica Alijana Vukšić osobno pobrinula da se pokažemo kao najbolji domaćini.

Važnost posjeta iskazana je svečano-radnim prijemom Pétronille Tijardović kod zamjenice gradonačelnika

Splita Matee Dorčić kojem su prisustvovala i članice Organizacijskog odbora Marina Kuzmanić Petreš, Sanja Bakašun, Herci Ganza te prevoditeljica Kristina Nuić Prka. Pétronille je izrazila oduševljenje bogatim i raznolikim programom koji se održava u čast njezina djeda – četrdesetak projekata za sve uzraste, od programa namijenjenih djeci i mladima do glazbeno-scenskih spektakala. Osobno je bila uzbuđena što će te večeri prisustvovati izvedbi *Dioklecijana*, a sutradan koncertu filmske glazbe u Ljetnom kinu *Bačvice*.

Nakon službenog prijama u zgradi Banovine organizirano je u dvorani Ive Tijardovića u Hrvatskom domu i druženje s umjetnicima koji su radili na uprizorenju *Avanture u Šangaju* i *Dioklecijana*, od dirigenta Harija Zlodre, redateljica Ivana Lea Leme do brojnih pjevača i glumaca, ali i članice Organizacijskog odbora Ivane Tomić Ferić i intendanta HNK-a Vicka Bilandžića. U čast gošći izvedeni su dijelovi operete *Avantura u Šangaju*. Spontano druženje ispunjeno emocijama Pétronille je zaključila riječima: *Nisam znala da će proslava biti ovako veličanstvena. Ponosna sam i ganuta!*

Bila je to prigoda i da razgovara s dvjema novinarkama Magdalenom Mrčelom i Marinom Knežević Petković, koje su na portalu *Dalmacija Danas* te u *Slobodnoj Dalmaciji*, svaka na svoj način prenijele njezina zanimljiva sjećanja na djeda, na njihov zagrebački dom, ali i njegovu strastvenu ljubav i cjeloživotnu privrženost Splitu.

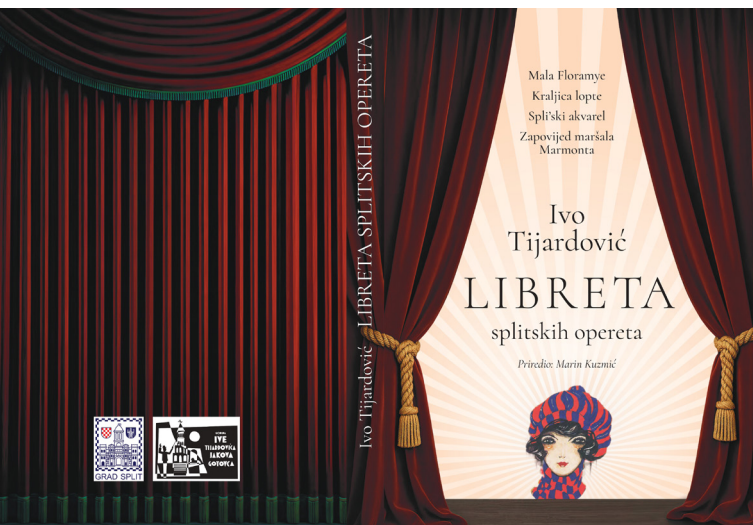
Nakon izvedbe *Dioklecijana* i koncerta filmske glazbe te ispunjena četiri dana susretima s dragim joj i bliskim ljudima, puna dojmova i emocija Pétronille je otputovala u Pariz s obećanjem da će nas sigurno posjetiti kako bi uživo vidjela *Avanturu u Šangaju*, ali i *Kraljicu lopte*.

Slika 16. Pétronille Tijardović, maestra unuka

71. Splitsko ljeto: Gradska knjižnica Marka Marulića: PREDSTAVLJANJE KNJIGE IVO TIJARDOVIĆ: LIBRETA SPLITSKIH OPERETA

Pod okriljem Splitskog ljeta, a u organizaciji Gradske knjižnice Marka Marulića, u dvorištu njihove Zavičajne poetsko-glazbene knjižnice *Dalmatina* u večernjim urama 29. srpnja 2025., predstavljena je knjiga *Ivo Tijardović: Libreta splitskih opereta*, urednika Marina Kuzmića. Izdavač je Grad Split, Organizacijski odbor Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca, za izdavača Herci Ganza, lektor Marko Silov, dizajn i grafička obrada Igor Drača. Knjiga je tiskana u tristo primjeraka u splitskoj tiskari Dalmacijapapir.

Slika 17. Naslovnica knjige *Ivo Tijardović: Libreta splitskih opereta*, urednika Marina Kuzmića

O Tijardovićevim libretima uvrštenima u ovu knjigu, *Mala Floramye*, *Kraljica lopte*, *Splitski akvarel* i *Zapovijed maršala Marmonta*, u programu koji je moderirao Željko Rogošić, govorili su priređivač knjige Marin Kuzmić, književnik i književni kritičar Siniša Vuković, kazališni redatelj Ivan Leo Lemo te koordinatorica Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca Herci Ganza.

Zanimljiv izvadak iz predgovora knjizi autora Ivana Lea Leme pročitao je glumac Mate Tavrić. U glazbenom dijelu programa, uz klavirsku pratnju doc. art. Zorana Velića i mentorstvo izv. prof. art. Žane Marendić, s arijama iz *Mala Floramye* prisutne su oduševile sopranistica Tina Matković, studentica četvrte godine pjevanja na Umjetničkoj akademiji u Splitu, s arijom *Pusti me mamice, danas je krasno* i sopranistica Neda Pejković, alumna Umjetničke akademije u Splitu, s arijom *Daleko me biser mora*. Potom su otpjevale duet *To njeni knedla* iz opere *Kraljica lopte*.

Prisjećajući se komentara jednog recenzenta na predavanju Tijardovićevih memoara koji se zapitao koliko je pridjev „splitski“ adekvatan jer je maestro možda ipak više bio Zagrepčanin nego Splitsčanin, Kuzmić tvrdi: „ (...) Mi sami smo se, u jednom trenutku, gotovo odrekli autora koji je duboko ukorijenjen u identiteski imaginarij ovoga grada“ te s radošću i nadom zaključuje: „Izgleda da smo našeg velikog sugrađanina počeli vraćati kući.“ Priređivač Marin Kuzmić publiku je uveo u priču o nastanku ovoga *libra*:

Ova zbirka okuplja libreta koja je Tijardović svojedobno objavljivao pojedinačno, uglavnom uoči ili neposredno nakon praizvedbi. Riječ je o izdanjima starim gotovo sto godina: „Mala Floramye“ tiskana je jedini put prije ravno 99 godina. Tijekom desetljeća pojavilo se tek nekoliko izdanja; najprije su u ediciji „Ex Libris“ urednice Jelena Hekman objedinjeni „Akvarel“ i „Zapovijed maršala Marmonta“, a potom je „Hajduk“ izdao lijepo uređenu „Kraljicu lopte“ zahvaljujući Jurici Gizdiću. Danas tih izdanja više nema – ni u knjižarama ni u antikvarijatima, a nema više ni antikvarijata.

Tijardovićevi tekstovi obnavljaju duh starog Splita, ali i nekadašnji lokalni govor, uvelike izgubljen, zbog čega je na kraju knjige dodan i mali rječnik splitskih arhaizama. Tko danas zna što znači spoverižat, zaplancat, zvaližat ili kortedavat? Upravo tim jezikom Tijardović je stvarao književno djelo koje su pažljivo proučavale i istaknute splitske romanistice Jerka Šimunković i Marijana Alujević Jukić. One su uočile iznimne književne vrijednosti tih tekstova: melodioznost, sklad, oštroumlje i pučku mudrost. Potvrđuje to i Slobodan Prosperov Novak, koji u svojim ogleđima tvrdi kako su Tijardovićeva libreta daleko od banalnosti, navodeći „Malu Floramye“ kao jednu od najuspjelijih pisanih glazbeno-scenskih forma tog vremena. Maestro Silvije Bombardelli pak drži „Akvarel“ najšarmantnijom i najveselijom splitskom inspiracijom Ive Tijardovića, a „O, kućo mala“ i „Ča je ovo danas, ni ko se ne smije“ smatra paradigmatiskim uzorcima vrijednim istinske pažnje.

Tijardović je u prvom izdanju libreta „Splitski akvarel“ zapisao posvetu u kojoj kaže da je „mali splitski puk pravi autor ovoga djela“. Tu tvrdnju potkrepljuje i kritičar Tonči Šitin, koji u svojim ogleđima ističe Tijardovićevo stvaranje kao lokalno ukorijenjeno, s likovima iz svakodnevice i problem-skim situacijama koje možda ponekad nisu najjasnije, no čitava se emocionalna istina prenosi kroz melodije, ritam i ugođaj – osjećaj radosti, mladosti i autentične nostalgije koja ni stoljeće kasnije ne gubi na snazi.

U ovoj zbirci nalazimo i „Kraljicu lopte“, jer, kad se radi

o Splitu, taj je siže vječno aktualan, te malo poznato „Zapovijed maršala Marmonta“, pisanu standardnim jezikom, bez dijalekta. Posebnu vrijednost zbirke vidim u činjenici da je Tijardović jedan od rijetkih skladatelja koji je sam pisao pjevane i govorne dijaloge, stihove, kao i detaljne scenske upute, čime je njegova autorska pozicija u kazalištu bila kompleksnija od pukog libretista.

Na kraju se Kuzmić osvrnuo i na kazališnu praksu nekih davnih vremena, kada su se libreta tiskala kao elegantne knjižice, nerijetko s luksuznim uvezom i zlatotiskom te je podsjetio kako su Tijardovićeve libreta nekoć izlazila i u dnevnim novinama u nastavcima te bila vrlo čitano štivo. „Zbirka koju predstavljamo“, prema riječima priređivača, „dio je promišljenog, sistematskog nastojanja da se Tijardovićevo djelo predstavi javnosti u punom sjaju i kontekstu.“

Slika 18. Predstavljanje knjige Ivo Tijardović: *Libreta splitskih opereta*

71. Splitsko ljeto: Gradska knjižnica Marka Marulića: ČAKULA S HELENOM PAPIĆ

Nakon gostovanja Helene Papić na završnoj svečanosti 18. *Pričigina* posvećenog Tijardoviću i Gotovcu (u ožujku), na kojem je svojim sjećanjima na ulogu Perine, ljubav prema teatru od malih nogu, svojega *papu* Tonča, kojeg se stariji Splitskani sjećaju kao maestralnog glazbenika i zabavljača, Tijardovića, koji ju je nazvao utjelovljenjem lika kakvog je zamislio pišući *Spli'ski akvarel*, reakcije publike pokazale su kako Helena *mirita* zasebnu večer, događaj u kojem će nas povesti u dir kroz vlastiti život.

I dogovorile smo se da u okrilju *Splitskog ljeta*, a u organizaciji Gradske knjižnice Marka Marulića, upriličimo umjetničku večer *U čakuli s Helenom Papić* u večernjim satima 23. srpnja u dvorištu Knjižnice Žrnovnica.

Pokušala sam je opisati u najavi: „Da van neko da za školsku zadaću da opišete pravu, fetivu Splitskanku koja će u sebi nositi svu strast Mediterana, čovjekoljublje nastalo iz morske pjene i stihove nastalih iz vječne zaljubljenosti u ljubav; koja će biti i koketna i dišpetožasta; šesna i lipa i prpošna, ma pametna i talentirana, virujen da biste svi napisali zadaćnicu u kojoj biste zapravo opisali - Helenu Papić.“

Skoro smo dva sata čakulale pod zvijezdama u prepunom dvoru uz brojne anegdote ispričane *najlipšim* splitskim dijalektom, ali i uz puno pjesme, pa čak i plesa. Ova Perina stoljeća *oliti Perina za sva vremena*, ujedno je *profesurica* glazbe, pjesnikinja i skladateljica. Napisala je više od 250 evidentiranih pjesama, ali ih je prema svojoj procjeni stvorila ukupno oko šesto, no nije ih prijavljivala. Njezine su pjesme pjevale ikone estrade: Tereza Kesovija, Meri Cetinić, Zorica Kondža, Ivo Pattiera, Alen Vitasović, Ljiljana Nikolovska, Radojka Šverko, Boris Novković, Kemal Monteno, Vinko Coce i mnogi drugi, ali su možda najpoznatije *oliti* one koje su se najbolje primile kod slušateljstva pjesme koje je napisala za Marjana Bana: *Oči zaljubljene*, *Dok galebovi vrebaju* i *Škatula za sne*.

Igrala je u filmovima: *Čovik i arhitektura* (1977.) redatelja Vladimira Fulgosija i scenariste Miljenka Smoje te *Marjuča ili smrt* (1987.) redatelja i scenariste Vanče Kljakovića.

Posebno je zanimljivo da je Smoje baš za nju napisao ulogu Kate iz *Velog mista*, koju je odbila jer nije bila spremna izbiti od obitelji te ju je utjelovila Mira Furlan.

Oduševljenje publike, suze u bojama nostalgije, ali i iskreni smijeh i aplauzi, potvrdili su kako je ova *Čakula s Helenom* bila odlična odluka.

Slika 19. 71. Splitsko ljeto: Gradska knjižnica Marka Marulića: Čakula s Helenom Papić

Glazbena mladež Split: PROGRAMI ZA DJECU I MLADE U GODINI IVE TIJARDOVIĆA I JAKOVA GOTOVCA

Jedan od najvažnijih ciljeva ovakve cjelogodišnje gradske manifestacije jest educirati građanstvo, približiti našu baštinu svim generacijama, a posebno djeci. Ako ne dosegnemo taj cilj, sav je trud uzaludan. Godina Tijardovića i Gotovca nije elitistički projekt u kojem će se na svakom kulturnom događanju okupiti sto ili dvjesto sugrađana koji i inače redovito prate takve programe. Dapače, želja je raznovrsnošću sadržaja uključiti sve profile i dobne skupine te ih senzibilizirati za skladatelje koji su svojim djelima dali poseban i vječan timbar našem podneblju. Kompleksne zadaće poduke svih dobnih skupina djece i mladih od vrtićke dobi do fakulteta prihvatila se Glazbena mladež Split pod ravnateljstvom Pere Prosenice. Autorica programa i koncepta Karmen Širović osmislila je pet interaktivnih glazbenih i plesnih radionica koje se odvijaju u vrtićima, školama i fakultetima tijekom školske godine 2025./2026.

U zainteresiranim splitskim vrtićima pod vodstvom plesne pedagoginje Sunčice Bandić održavaju se plesne radionice uz vokalno-instrumentalnu i instrumentalnu glazbu Gotovca i Tijardovića.

U programu nazvanim *Tijardović KOM* cilj je, uz komorna djela Ive Tijardovića (*Varijacije na istarsko kolo za violinu i klavir* (1954.) i *Elegiju za violončelo i klavir* (1956.)), u izvedbi uživo violinistice Tanje Čudine Bratković, violončelistice Hillary Karuza i pijanista Tonča Tranfića u dvorani Glazbenoj školi *Josipa Hatzea* učenike nižih razreda osnovnih škola upućuje se na karakteristike violine, violončela i klavira kao instrumenata te ih se upoznaje s pojmom elegije i varijacije kao glazbenog oblika teme s varijacijom.

Za učenike viših razreda osnovnih škola osmišljena je glazbeno-plesna radionica *Svi u kolo!*, u kojoj se u prostorima Etnografskog muzeja u Splitu polaznici upoznaju s tradicijskim utjecajem na glazbu Jakova Gotovca i, uz mentorstvo plesnog pedagoga iz KUD-a *Jedinstvo*, usvajaju plesne korake i koreografiju *Završnog kola* iz opere *Ero s onoga svijeta*.

Vrhunac događanja bit će koncert djece za djecu u kojem će instrumentalna, vokalna i vokalno-instrumentalna djela Jakova Gotovca *Iz čitanke kćeri Ranke* za dječje zborove i Tijardovićeve *Izvor vode uz igalo* za klavir izvoditi zborovi OŠ *Mejaši*, OŠ *Mertojak*, zbor *DO RE MI Josipa Hatzea*, solo-pjevači te učenici glazbenih škola *Josipa Hatzea* iz Splita i *Jakova Gotovca* iz Sinja.

Interaktivni i edukativni glazbeno-glumački performans naslovljen *Na kavi s Gotovcem i Tijardovićem*, namijenjen

učenicima osmih razreda osnovnih škola te srednjoškolcima, u suradnji s mladim glumcima s Umjetničke akademije u Splitu solo-pjevača i korepetitora iz GŠ-a *Josipa Hatzea*, u obliku intervjua nadahnutim *artist talkom* moderira Karmen Širović. U opuštеноj atmosferi, nalik ugodnom razgovoru u kafiću ispijajući kavu ili sok, učenici i srednjoškolci se upoznaju s likom i djelom dvaju skladatelja koji su zadužili kulturnu i glazbenu baštinu Hrvatske i svijeta, kako skladateljskim radom, tako i rukovodećim pozicijama kulturnih institucija. Sudionici imaju priliku aktivno sudjelovati u razgovoru, postavljati pitanja, komentirati i upravljati tijekom performansa.

Gradska knjižnica Marka Marulića: SLIKOVNICA ERO S ONLINE SVIJETA

Gradska knjižnica *Marka Marulića* početkom ožujka 2025. raspisala je, u povodu 130. obljetnice rođenja skladatelja i dirigenta Jakova Gotovca, književni natječaj za dječju pjesmu ili priču. Na natječaj je do kraja travnja prispjelo četrdeset literarnih radova, među kojima je prosudbeno povjerenstvo u sastavu: prof. komparativne književnosti i filozofije, dipl. knjižničar Vesna Jukić-Oštrek, književnica Nada Topić i mag. hrvatskog jezika i književnosti, mag. informacijskih znanosti Antonija Anđelić, proglasilo najbolji rad te izabralo još dva rada, koja su, s prvonagrađenim, osim novčanih nagrada, objavljeni u slikovnici, jedanaestoj knjizi za djecu Biblioteke *Marulica* GKMM.

Slika 20. Iz slikovnice *Ero s online svijeta* Edija Matića, ilustrator Martin Zalar

Prvonagrađeni je dramski tekst *Ero s Online Svijeta* Edija Matića, a u izvanredno oslikanoj slikovnici koju je ilustrirao Martin Zalar, objavljeni su i priča *Maestro šapće zvijezdama* Martine Vlahov te pjesma na čakavici *Gotovčeva harmonija* Branke Mlinar.

Slikovnica je promovirana 25. rujna 2025. na središnjoj pozornici *Mediteranskog festivala knjige* pod sloganom *Libar plete mrižu svoju*, u velikoj dvorani Sportskog centra *Gripe*. Promociju je otvorio zbor OŠ *Split 3* uz voditeljicu Karmen Širović izvedbom svima nam poznate skladbe *Dom* iz Gotovčeve *Čitanke kćeri Ranke*. U programu koji je moderirala Petra Skelin Giljanović, o nastanku slikovnice, njezinoj ulozi da djecu i odrasle upozna s vrijednim glazbenim opusom maestra Gotovca, govorili su: ravnateljica GKMM-a Grozdana Ribičić, urednica Biblioteke *Marulica* Vesna Jukić-Oštrek te nagrađeni autori Edi Matić i Branka Mlinar, a putem videozapisa publici se obratio i ilustrator Martin Zalar rekavši: *Zavolio sam Jakova Gotovca dok sam proučavao njegov život i djelo*.

Nazočni su imali prigodu čuti nagrađene radove koje su čitali desetogodišnji Karlo Brešković te učenici 6. razreda OŠ *Josip Pupačić* iz Omiša, ali i nagradna pitanja za djecu u kojoj su im točni odgovori donijeli slikovnice na dar. Promocija je završila riječima urednice Jukić-Oštrek: „Kada otvorimo ovu slikovnicu, ona ima oblik zagrljaja. Čini se kao da nas dječak Jakov svojim dirigentskim štapićem poziva da uđemo u veličanstveni svijet priče i glazbe.“

Prema riječima ravnateljice GKMM-a Grozdane Ribičić, u rezimeu ostvarenih programa u 2025., ističemo sljedeće:

Sretni smo što je slikovnica od objavljivanja do kraja 2025. putovala Hrvatskom – od Splita preko Zagreba do Pule, a ušla je i na B listu Ministarstva kulture i medija pa će je mnoge hrvatske knjižnice imati u svom fondu. Sretni smo što nas je Jakov Gotovac još jednom spojio moćnom ljepotom svoje glazbe.

Slika 21. Promocija slikovnice *Ero s online svijeta*

Muzej grada Splita: IZLOŽBA DIOKLECijan – TIJARDOVIĆ – GRIMANI

Nadahnut nastankom praižvedbe cjelovite Tijardovićeve opere *Dioklecijan* u srpnju 2025., splitski nagrađivani i sveprisutni interdisciplinarni multimedijски umjetnik i performer Petar Grimani, crtežima i bojama bilježi atmosferu ne dokumentirajući je doslovno, već interpretirajući dojmove kroz vlastitu umjetničku prizmu. Proces rada opisao je sam autor:

Izuzetna je privilegija svjedočiti nastanku praižvedbe. Praižvedbe na koju se čekalo dulje od šest desetljeća. U rodnom mjestu autora opere koji je, osim skladanja i vođenja orkestra, bio vrstan crtač, scenograf i kostimograf. Njegovim likovnim talentima htio sam začiniti atmosferu u „kužini“ nastajanja opere, što su prepoznali i dozvolili intendant Vicko Bilandžić te redatelj Ivan Leo Lemo.

Ivo Tijardović je za mene član familije od ranog djetinstva do danas. „Uvik“ je tu. „Ka“ barba i krizmani kum koji „uvik sidi“ u svom „kantunu“ i svojim basom iz temelja unosi veselje u dionice raspjevanih tetki, zetova, rodica i rođaka okupljenih na fešti kod babe i dide, none i nona.

Kad sam vidio da se priprema praižvedba „Dioklecijana“ jednostavno me povuklo, trebao sam biti tu kao svjedok, nasloniti se na likovnost Ive Tijardovića, stvarati uz komunikaciju s rađanjem opere. Biti dio atmosfere. Ulazak u taj posvećeni prostor mogu zahvaliti upravo „Dioklecijanu“, odnosno čitavom ansamblu splitskog Teatra. Zbilja se na ovom spektaklu radilo s puno elana i ljubavi te je bila divota to gledati i slušati.

Krenuo sam s krokijima dok još nije bilo scenografije, kompletnog orkestra i svih kostima. Uživao sam u radu dok je bujalo i raslo ovo kolosalno djelo. Cijelu atmosferu ne prenosim doslovno, već je kroz vlastiti doživljaj i impresiju interpretiram linijom i bojom, prepuštajući se njenom utjecaju. Bitno je naglasiti da se i muzika upijala postepeno u mene jer mi nije bila poznata ni stilski bliska operetnom ranom Tijardoviću. Spajala se polako u intenzivan i jak sinestezijski doživljaj. Pratio sam proces sve do premijere. Ovdje na izložbi je prikazan cijeli proces. Doslovno svi radovi od prvog zamaha pri ulasku u svijet čarolije koja nam otvara ovo djelo i brojne umjetnike koji sudjeluju u njegovom porađanju. Proces rada duboko se utisnuo u mene. Uspon pojedinca prema apsolutnoj moći unutar militantnog imperija i poraz pred ranokršćanskom solidarnošću. Pad sile u odnosu na ljubav. Nakon spektakla boja, pokreta i zvuka ostala je tišina. Meditacija o „Dioklecijanu“ nastavila se do danas.

Zahvaljujući otvorenosti Muzeja grada Splita na čelu s ravnateljicom Vesnom Bulić Baketić, tehničkoj podršci osoblja

Muzeja Pedra Saldanha de Magalhaesa, Maje Vrančić i Marije Marković, a pod patronatom Grada Splita i Godine Tijardovića i Gotovca, u organizaciji Herci Ganza, u Maloj galeriji Muzeja u Dioklecijanovoj ulici od 21. studenoga do 5. prosinca otvorena je izložba *Dioklecijan – Tijardović – Grimani*.

Svečano otvorenje pred dupkom ispunjenom galerijom započeo je arijom naslovnog junaka iz opere *Dioklecijan* sjajni Jurica Jurasić Kapun. U intimnoj atmosferi s kišnim kulisama iza velikih staklenih stijenki, na krilima zanimljivo oblikovane izložbe koju čini 71 rad nastao u trenutcima proba i premijerne izvedbe, ali i dodatne instalacije kao plod Grimanijevih vizija, govorili su: zamjenica gradonačelnika Matea Dorčić, ravnateljica Muzeja Vesna Bulić Baketić, redatelj opere Ivan Leo Lemo, a sve je moderirala Herci Ganza.

Slika 22. Izložba Petra Grimanija: *Dioklecijan – Tijardović – Grimani*

Izložbu je popratio i bogat katalog sa svim izloženim radovima naslovljenim stihovima iz Radičina libreta. Povjesničar umjetnosti Branko Franceschi u recenziji naslovljenoj *Bujica likovnih bilješki* zapisao je:

Prerijetko imamo prilike vidjeti likovne radove Petra Grimanija. Ciklus, ispravnije bi bilo nazvati ga bujicom,

likovnih bilješki izvedenih u sedam dana pripreme i prazvedbe Tijardovićeve opere „Dioklecijan“ u splitskom HNK, predstavlja ga kao slikara vičnog brzog izvedbi kistom. Široki raspon ciklusa kojim prati genezu uprizorenja opere u rasponu od akromatskih reduciranih krokija pojedinačnih aktera do koloristički bogatih kompozicija koje opisuju njene pojedine dionice, predstavlja fluidnost Grimanijeve geste, dobru kontrolu izabrane game boja, sposobnost uživanja u ekspresiju pojedinih izvođača i obuhvata složenosti scenske izvedbe. No, Grimanijeva ambicija nadilazi dokumentarne aspekte u uspješnoj refleksiji jezika međuratne splitske likovne scene i pokušaju apsorpcije Tijardovićeve varijacije Art déco stilizacije, sve u njegovoj hvalevrijednoj intenciji povezivanja svih dionica splitskog moderniteta.

Gradski zbor *Brodosplit*: KONCERT HOMMAGE JAKOVU GOTOVCU

Gradski zbor *Brodosplit* i Hrvatski dom u vrijeme došašća Godine Jakova Gotovca i Ive Tijardovića poklonili su pod pokroviteljstvom Grada Splita svojim sugrađanima glazbeni specijalitet – koncert-hommage Jakovu Gotovcu, jednom od najvećih hrvatskih skladatelja 20. stoljeća čija glazba nosi moćna obilježja ovdašnjeg dinarskog folklor, baš kao i mediteransku raspjevanost prožetu senzibilnošću. Maestro Vlado Sunko, koji već 37 godina predvodi najtrofejnjiji hrvatski amaterski muški zbor *Brodosplit*, pomno je odabrao repertoar koji je prepunoj dvorani, rasprodanoj dva tjedna prije koncerta, dočarao autentičnost i raznovrsnost bogata Gotovčeva opusa. Uz svima prepoznatljive *Narodne pjesme iz Dalmacije*, koje je prikupljao, harmonizirao i obradio za muški zbor dulje od desetljeća i objavio 1930. poput *Oj, Marjane, Omili mi u selu divojka* i *Dobra večer, uzorita*, oživjeli su *brodosplitovci* neka efektivna i rijetko izvođena antologijska djela hrvatske glazbe *Jadovanku za teletom* (1924.), *Jadranu* (1929.), skladanu na tekst hrvatskog pjesnika i prozaista Rikarda Katalinića Jeretova, jedan od *Tri ofertorija – Terra tremuit*, objavljenih u izdanju Sv. Cecilije (1957.) te narodni obred u pet dijelova za muški zbor i mali instrumentalni sastav *Koleda* koji je Pjevačko društvo *Guslar* u Splitu pod ravnanjem maestra Josipa Hatzea prouzvelo prije točno sto godina, 1925. Bogato harmonizirani glasovi i vrlo apartan izbor instrumenata čine *Koledu* biserom hrvatske glazbe. Uz Gradski zbor *Brodosplit* i soliste Ivana Žitka (tenora) i Ivana Bošnjaka (baritona) *Koledu* je izveo instrumentalni ansambl u sastavu: klarineti: Igor Ivanović, Borna Kosec i Lorena Malovan; fagoti: Ivan Mršić i Isabella Roxas Đuka; kontrabas: Piero Malkoč; timpani, tamburino i činele: Boris Žuvela.

Slika 23. Gradski zbor *Brodosplit* pod ravnanjem maestra Vlade Sunka. Fotografija: Maja Prgomet / Hrvatski dom Split

U predahu za zbor i instrumentaliste, dvije arije iz opere *Đerdan – Pjesmu Petrice* i *Pjesmu o đerdanu* izvela je gošća koncerta, nagrađivana, mlada i perspektivna sopranistica Ana Malovan uz klavirsku pratnju Tonča Tranfića.

Večer skrojena od nota i fotografija, preplavljena emocijama i reminiscencijama, koju je moderirala Herci Ganza, veliko finale pod dirigentskom palicom maestra Vlade Sunka imala je u izvedbama Gradskog zbora *Brodosplit* i instrumentalista arije *O, zemljo naša* iz 1. čina uz sjajnog solista Ivana Žitka i *Završnim zborom* iz povijesno glazbene drame *Mila Gojsalić*, veličanstvene *Himne slobodi* iz pastoralne igre *Dubravka* te *Završnog kola* iz opere *Ero s onoga svijeta*, sve u transkripciji Vlade Sunka.

Prema recenziji Karmen Širović objavljenoj u *Vijencu*:

Brodosplit je još jednom dokazao da je amaterski zbor koji vokalnom tehnikom, skladom glasova i raznolikošću repertoara uspijeva dostići, a na trenutke može i nadići većinu profesionalnih vokalnih ansambala. Njegov „kapetan“ Vlado Sunko kao zborovođa, dirigent i aranžer, koji zadržava snagu i ljepotu Gotovčeve glazbe i u smanjenom orkestralnom sastavu, potvrdio se kao veliki poznavatelj glazbe u njezinim širokim prostranstvima te gotovo nezamjenjiv čuvar jedne od posljednjih utvrda zbornoga izričaja i Gotovčeva zbornog opusa u Splitu.

SPLIT ODZVANJA TIJARDOVIĆEVOM I GOTOVČEVOM GLAZBOM

Iz mjeseca u mjesec tijekom 2025. program Godine buja. Da, dogodila se čarolija koju su organizatori priželjkivali – svi koji na bilo koji način drže do Splita, a u prilici su kreirati neki sadržaj, poželjeli su se ukrcati na taj raspjevani brod.

Realiziraju se maštovite međuinstitucionalne suradnje, pršti sinergija kakva se ne pamti.

U različitim prigodama organizatori započinju programe poznatim Tijardovićevim i Gotovčevim arijama: primjerice svečana sjednica Gradskog vijeća grada Splita *užežin* blagdana sv. Dujma u kojoj je arijom protagonista najavljena premijera Tijardovićeve *Dioklecijana* do završnog kola *Ere s onoga svijeta* u izvedbi *Jedinstva*, s kojim se tijekom ove Godine završavala većina svečanih programa na pozornici nacionalne kuće.

Gotovac je bio zastupljen i na koncertu Zagrebačke filharmonije pod ravnanjem maestra Ivana Josipa Skendera na Peristilu, jednom od središnjih događaja obilježavanja 1100 godina krunidbe kralja Tomislava u organizaciji Hrvatskog doma Split. Izabrane su arije iz njegove rjeđe izvođene opere *Đerdan*, nastale 1955., a nadahnute novelama Dinka Šimunovića *Đerdan* i *Alkar*. Zbog sličnosti glazbenog izričaja u *Đerdanu* i *Eri*, ova se opera često naziva i *Mali Ero*. Svakako je vrijedno spomenuti koncert Muškog zbora HRT-a pod vodstvom Tomislava Fačinića, koji je u sklopu *14. Ljetnih čari klasične glazbe* u Dioklecijanovim podrumima izveo čuvenu Gotovčevu *Koledu* za muški zbor i instrumentalni sastav.

Sveučilište u Splitu i Sveučilišna galerija priredili su 24. listopada 2025. u Sveučilišnoj galeriji glazbenu večer *Autobiografski – Tijardoviću u čast*. U programu koji je predstavio izbor iz bogata Tijardovićeve opusa te donio publici glazbene slike ispunjene duhom Splita, mediteranskim humorom i vedrinom autorova umjetničkog svijeta sudjelovali su: sopranistica Maja Andrijić, bariton Vlatko Belas, te gudački kvartet Bozzotti s glazbenicima: violinstice Ana Tošić D'Ambra i Dakica Sanko, violist Damiano Cosimo D'Ambra te violončelistica Katarina Evetović.

U hotelu *President* u Solinu Gradska glazba *Zvonimir Solin* pod ravnanjem maestra Tonča Čičerića održala je 9. studenoga 2025. svečani koncert povodom 130. obljetnice rođenja Ive Tijardovića i Jakova Gotovca. Na koncertu su nastupili i solisti: sopranistica Antonija Teskera, mezzosopranistica Ivona Bosančić Lasić, tenor Bože Jurić Pešić te bariton Marko Lasić.

Svoj *Božićni koncert* u Hrvatskom domu 8. prosinca 2025. Gradska glazba *Stjepan Radić* iz Žrnovnice pod ravnanjem maestra Damjana Grubića, posvetila je 130. obljetnici rođenja Ive Tijardovića i Jakova Gotovca te su, uz božićne pjesme, upravo njihove poznate skladbe, oblikovale glavninu repertoara.

U velikoj dvorani Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u palači Milesi svečani *Koncert za Novo Lito* 16. prosinca 2025. Gradski

U travnju 2026., Hrvatski dom priprema znanstveno-umjetnički simpozij posvećenu Ivi Tijardoviću na kojem će sudjelovati muzikolozi, povjesničari umjetnosti, teatrolozi, filolozi, sociolozi, povjesničari filma, redatelji, pisci i glazbenici te će se, uz prigodni program, promovirati svečani *Zbornik radova* u izdanju splitske Umjetničke akademije.

U subotu 7. veljače 2026. u HNK Zagreb pripremamo predstavljanje knjige *Ivo Tijardović: Život i vrijeme: memoari slavnog Splitsanina*, priređivača Marina Kuzmića, u organizaciji Gradske knjižnice Marka Marulića, uz moderiranje Željka Rogošića.

Tijekom veljače svjetlo dana trebala bi ugledati slikovnica *Ivo i Jakov – od splitskog Geta do pozornica svijeta*, autorice Magdalene Mrčele i ilustratorice Branke Hollingsworth, u izdanju Hrvatskog doma, a očekujemo i istoimenu predstavu inspiriranu tom slikovnicom koja se već priprema u Gradskom kazalištu lutaka u režiji Gorana Golovka. Zamisao je da slikovnicu, uz pomoć gradskog Odsjeka za odgoj, obrazovanje, znanost i tehničku kulturu, tiskamo u 3500 primjeraka kako bi je svi učenici trećih i četvrtih razreda splitskih osnovnih škola dobili na poklon. Svečanim

koncertom naslovljenim *Sto koluri* u splitskom *foyeru* 24. veljače 2026., a uz sudjelovanje 200-tinjak učenika općebrazovnih i glazbene škole okrunit će se višemjesečni završetak radionica za djecu posvećenih opusu Tijardovića i Gotovca u organizaciji Glazbene mladeži Split koje je osmislila i vodila Karmen Širović.

Nakon dvoipogodišnjih priprema, izrade i promjene lokacije u prvoj polovini 2026. očekujemo konačno postavljanje i svečano otvaranje velebnog spomenika Jakovu Gotovcu, autora akademskog kipara Petra Barišića, a tom prigodom očekujemo konačno ugostiti u Splitu i obitelj Jakova Gotovca.

Također se nadamo skorom izlasku knjige o uprizorenjima Gotovčevih djela autora Siniše Vukovića u izdanju Gradske knjižnice Marka Marulića.

Vjerujemo da će naši sugrađani, kao i dosad, hrliti na programe koje im pripremamo i da će ova manifestacija imati dugoročni učinak na očuvanje memorije i revitalizaciju djela dvojice glazbenih velikana koji su nas zadužili i bez kojih je nemoguće zamisliti povijest ovog grada. Zato im hvala za svaku notu kojom su uljepšali naše živote!

Herci GANZA

koordinatorica

Godine Ive Tijardovića i Jakova Gotovca

konceptualna maketa

Slika 25. Konceptualna maketa spomenika Jakovu Gotovcu, rad akademskog kipara Petra Barišića iz projekta Radionice Arhitekture Gorana Rake